

HEEMKUNDEKRING "PEELLAND" te HELMOND

Opgericht 24 mei 1948

Secretariaat:

Trees Cornelissen
W. Prinzenstraat 29

Bijdragen voor
dit blad aan:
Ch. van Bokhoven
Oostende 31A

L.S.

Mededelingen van het Bestuur.

1. Vanwege de vacantiетijd heeft U ons blad enige tijd niet zien verschijnen. We zijn nu weer vol goede moed gestart. U ontvangt nu nummer 8. Volgende week ontvangt U nummer 9.
2. We vragen U, deel te nemen aan twee excursies, nl. op zondag 20 september naar St. Oedenrode (zie hiervoor nr. 3 van deze mededelingen), en op zondag 27 september de reeds in juli van dit jaar angekondigde excursie naar Gemert (hierover vindt U alle gegevens in het blad dat U volgende week thuis ontvangt).
3. EXCURSIE NAAR ST. OEDENRODE op ZONDAG a.s. 20 SEPTEMBER.
U hebt ongetwijfeld reeds vernomen, dat er in St. Oedenrode een grote Heemkundige Tentoonstelling wordt gehouden. M.n. in de St. Jansklokken is hierover meerdere malen geschreven. Personen, die haar hebben bezocht, roemen de opzet, de indeling, de overzichtelijke opstelling en de uitleg die men er bij krijgt.
Nu is het ondoenlijk, om met een openbaar vervoermiddel naar St. Oedenrode te reizen; er loopt alleen een bus, en wel via Eindhoven; de reis duurt dan anderhalf uur, en kost f. 2,20.
Daarom heeft het bestuur een andere weg gezocht en gevonden.
A.s. Zondag om twee uur wachten enige leden, die over een auto beschikken, U op bij van Vilsteren. We hebben tot nu toe vijf leden bereid gevonden; in totaal zijn dat dus reeds ruim twintig plaatsen. Het zijn: de Dames Cornelissen, en de heren v.d. Burgt, Martens, Roxs en v.d. Wittenboer. Comfortabeler kan het al niet.
Misschien vinden we nog meer auto-rijdende leden bereid om U er naar toe te rijden. We zullen ons best doen. Kosten? Dat regelt U natuurlijk zelf met Uw medelid. Het scheelt èn in tijd èn in geld veel met de bus over Eindhoven.
4. U houdt 27 september ook vrij? Zie volgend mededelingenblad.
Het Bestuur.

HELMONDSE PRIESTERS IN OSS.

I. Dr. M.Th. Timmermans.

Bij gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de parochiekerk van Maria Onbevlekt Ontvangen te Oss werd een gedenkboek uitgegeven door Drs. F.J.M. van de Ven. Dit keurig uitgegeven "gelegenheidsgeschrift", zoals het door de schrijver heel bescheiden genoemd wordt, is uitgegroeid tot een degelijk gedocumenteerde historie over Oss en in het bijzonder natuurlijk over de kerkelijke en godsdienstige geschiedenis van deze bloeiende industriestad.

Waarom wij er melding van maken? Omdat er twee van de zes pastoors en één van de kapelaans Helmonders van geboorte waren en die allen een zeer bijzondere rol in de geschiedenis van Oss en zelfs in die van het Bisdom hebben gespeeld. Wij achten dit een geschikte aanleiding om de aandacht op deze drie verdienstelijke priesters te vestigen.

De bouwheer van de thans jubilerende kerk was pastoor-deken prof. dr. Michaël Theodorus Timmermans. Hij werd 30 oktober 1809 te Helmond geboren, als zoon van de brouwer Frans Timmermans (die van 1832 tot 1847 burgemeester van Helmond was en naar wie in 1919 de Timmermansstraat genoemd werd.)

De latere pastoor van Oss was de derde van de zes zonen uit dit gezin, waarvan er drie priester werden; de enige dochter werd Zuster Clara in het klooster bij de Zusters van Liefde te Tilburg.

De oudste zoon Henricus (geb. 19 sept. 1805) was van 1845 tot 1873 pastoor te Budel.

De derde zoon, Antonius, (geb. 28 juli 1815 te Helmond) studeerde te Rome, werd aldaar in 1841 priester gewijd, trad in de Congregatie der Paters Redemptoristen en werd een van de meest bekende Missiepredikanten in ons land, totdat hij in 1855 door zijn oversten naar Italië werd gezonden om daar tot op zeer hoge leeftijd deze apostolische arbeid voort te zetten.

De reeds genoemde zoon, Michaël Theodorus, werd geboren te Helmond op 30 oktober 1809. Na de voorbereidende studie, waarschijnlijk aan de latijnse school van zijn geboorteplaats, deed hij als een der weinige Nederlandse clerici dier dagen zijn hogere studies te Rome, alwaar hij 24 december 1834 priester gewijd werd. Het jaar daarop en wel op 10 maart 1835 verwierf hij de graad van doctor in de godgeleerdheid.

Naar het vaderland teruggekeerd, werd hij benoemd tot kapelaan te Leuven, met de bedoeling om aan de Universiteit aldaar zijn studies voort te zetten. Drie jaar later werd hij professor in de dogmatische theologie aan het Groot-Seminarie Warmond, bisdom Haarlem.

Vanaf het begin had hij daar last van reumatiek, zodat hij op medisch advies in 1842 naar Brabant terugkeerde; hij werd benoemd tot secretaris van Mgr. Zwijsen, bisschop van 's Hertogenbosch. Deze benoemde hem in 1852 tot pastoor-deken van Oss.

Toen in 1853 de kerkelijke hiërarchie werd hersteld, kwamen in diverse parochies plannen ter sprake tot herbouw van de bestaande of tot oprichting van nieuwe kerken, vooral in Noord-Brabant. Ook in Oss kwamen sinds 1855 meerdere van die plannen ter tafel van het kerkbestuur. Pas na anderhalf jaar werd een van die plannen goedgekeurd; het werd in de eerstvolgende jaren uitgevoerd en leverde als resultaat de parochiekerk, die dit jaar haar eeuwfeest vieren mocht. Ongetwijfeld mede wegens zijn verdiensten voor de bouw van deze kerk werd deken Timmermans in 1859 tot Kanunnik van het Kathedraal Kapittel van St. Jan te 's Hertogenbosch benoemd.

Ruim twee jaren na de plechtige kerkconsecratie, 4 juli 1861, werd deze geleerde priester benoemd tot deken van 's Hertogenbosch en Plebaan van St. Jan, in hetzelfde jaar werd hij nog Kanunnik-Poenitencier. Deze eervolle functie mocht plebaan Timmermans slechts vier jaren bekleden, want op 10 oktober 1865 overleed hij op 55-jarige leeftijd.

In die paar jaren, dat hij aan de St. Jan verbonden was, toonde hij zijn liefde voor wetenschap en kunst. In de functie van prokurator van het Bossche Kapittel was hij met de bekende doctor Th. J. H. Borret de enige doctor in de theologie, die ik 1865 deelnam aan het Concilie van de Nederlandse Kerkprovincie, dat van 24 september tot 4 oktober werd gehouden.

Gaarne hadden wij deze korte levensschets versierd met een reproductie van een portret van deze beroemde Helmondenaar. Het is echter noch de schrijver van het Gedenkboek, noch ons gelukt, te achterhalen of en waar een portret van hem te vinden is.

Ook een afbeelding van zijn vader, burgemeester Timmermans, zoeken wij nog steeds, tot nu toe zonder resultaat. Hierdoor is het ons niet mogelijk, de rij van portretten van Helmondse burgemeesters te completeren.

II. Arnoldus van de Laar.

De niet-onmiddellijke opvolger van deken Timmermans was wederom een in Helmond geboren priester.

Arnoldus van de Laar werd hier geboren 11 april 1826 als zoon van de touwslager Michiel van de Laar; hij was de enige zoon. Hij bezocht de Latijnse scholen te Uden en te Helmond en daarna de beide Seminaries van het Bisdóm. Na een schitterende studie werd hij 25 mei 1850 te Haaren priester gewijd.

Op 14 september van hetzelfde jaar werd hij kapelaan te Ewijk (Geld) en het jaar daarop volgde zijn benoeming in de volkrijke parochie van het Goirke te Tilburg, waar hij vijf jaar kapelaan bleef. Hier kreeg hij reeds bekendheid door zijn meeslepende welsprekendheid. In sept. 1856 werd hij overgeplaatst naar de parochie St. Jan te 's Hertogenbosch, waar hij van 1861 tot 1865 diende onder de reeds genoemde Michiel Th. Timmermans, oud-deken en pastoor van Oss. "Daar in de prachtige St. Janskerk", (aldus A.J. Fritsen, deken te Rosmalen, in een "Levensschets" bij diens dood in 1899 uitgegeven) "tral hij weldra op tegen de verderfelijke beginselen van het Liberalisme. Met zijne verbazende zeggingskracht tuchtigde hij, zonder aanzien van personen, de misbruiken, die zoowel in den hooger en als lageren stand der maatschappij inslopen. Als kapelaan van de Laar den kansel beklom, verdrongen zich duizenden in de ruime St. Janskerk om met de grootste aandacht te luisteren naar het woord des geloofs, dat zoo vrijmoedig, zoo oprecht gemeend en met zooveel welsprekendheid van zijn lippen vloeide".

Bij al zijn werkzaamheden als kapelaan wist hij nog tijd te vinden voor het schrijven van een lijvig boekdeel, getiteld: "De Liberale Partij in Nederland, in haar wezen en beginselen, in haar strekking en doel, als antwoord op de vraag: Mag een Katholiek bij die partij zich aansluiten? Opgedragen aan den Katholieken Kring te 's Hertogenbosch." ('s Bosch 1872). Het boek is één protest tegen het liberalisme in het Nederland van die dagen, dat het protestantisme en de vrijmetselarij zou steunen.

Ook het bijzonder onderwijs verdedigde hij met grote welsprekendheid en trachtte hij op alle mogelijke wijze te bevorderen. Hiervan gaf hij reeds aanstonds blijk toen hij door Mgr. Zwijsen, na ruim zestien jaar onvermoeide arbeid als kapelaan in de St. Jan, op 23 oktober 1872 tot pastoor van Oss werd benoemd.

De nieuwe pastoor kwam in Oss, toen deze plaats juist de grondslag legde voor de industrialisatie: verdere uitbouw van de bestaande en oprichting van een aantal nieuwe bedrijven, o.a. van de margarinefabrieken van Jurgens en de exportslagerij van Zwanenberg.

Gedurende zijn ruim vijftientwintig jarig pastoraat heeft pastoor van de Laar zeer veel gedaan voor de herleving van het godsdienstig leven van zijn parochianen, en ook voor de verfraaiing van zijn parochiekerk.

Behalve de uitbreiding van de zustersschool dankt Oss aan deken van de Laar ook de vestiging van de fraters van Tilburg in 1883. Het had heel wat moeite gekost om deze fraters-onderwijzers naar Oss te krijgen. Behalve dat er voor de bezetting van de scholen in Tilburg veel leerkrachten nodig waren, was vooral Helmond de zwaarste concurrent. Hier had men reeds enkele jaren en scholen en

fratershuis gereed. Maar toen het met de komst van de fraters in Helmond niet wilde lukken, wachtte men er niet langer en riep men de Broeders van Maastricht te hulp. Hierdoor stegen de kansen van Oss; op 3 april 1883 betrokken de eerste fraters het nieuwe klooster. We kunnen moeilijk ingaan op de "golf van criminalistiek", die Oss in de negentiger jaren der 19e eeuw beleefde, en op de rol die pastoor van de Laar gespeeld heeft om de daarmee samenhangende moeilijkheden tot een oplossing te brengen.

Deze gebeurtenissen hadden de krachten van de onverschrokken zieleherder zeer geschokt. Hij heeft dan ook nog maar weinig genoegen beleefd van zijn eervolle benoeming tot Kanunnik van het Kathedraal-Kapittel van St. Jan te 's Hertogenbosch, op 18 februari 1896.

Om gezondheidsredenen deed hij 11 juni 1896 afstand als deken en 29 oktober, 1897, bij de viering van zijn zilveren pastoorsjubileum, als herder der parochie. Hij nam zijn intrek in het St. Leonardus-Gesticht van de zusters, waar hij 10 januari 1899 overleed op bijna drieenzeventigjarige leeftijd. In genoemd gesticht hangt zijn mooi geschilderd portret.

Tenslotte willen wij nog melding maken van Kapelaan P.J. Vroomans, die 31 december 1875 te Helmond werd geboren en die van juni 1907 tot mei 1909 kapelaan te Oss geweest is. Van Oss werd hij overgeplaatst naar Tilburg, waar hij 23 januari 1922 overleed. Over hem werd in 1933 een boek geschreven door pastoor J. van Wijck, waarin de verdiensten van deze volijverige kapelaan in den brede zijn verteld.

Jac. Heeren.

DE BEWONERS DER VEESTRAAT IN 1839. (vervolg).

Veestraat 21. Arnoldus Smits, metselaar, Nuenen, 59 jaar.

Maria Anna Smits 21 jaar

Elisabeth Smits, 18 jaar

Cornelia Smits, 12 jaar

Johanna Smits 12 jaar

Thomas Smits 6 jaar

Johanna Maria Smits 1 jaar.

Rosalie Sachelaars, Grave, 27 jaar.

Veestraat 21-d Johanna van Aalst, Spoelster, Wed., Stiphout, 35 jr.

Johannes van Loo Helmond 25 jaar

Hendricus van Loo, Helmond, 10 jaar

Maria van Loo, Helmond, 16 jaar

Veestraat 22 Hubertus van Brussel, Bakker, Helmond, 69 jaar.

Maria Lucia Bots, Borkel, 62 jaar.

Hubertus van Brussel, Helmond, 30 jaar, bakker

- Godefridus van Brussel, Helmond, 26 jaar, leerlooier
Johanna Maria van Brussel, Helmond, 22 jaar
Maria Lucia van Heyst, Waalwijk, 7 jaar
Martinus van den Broek, Veghel, 22 jaar, bakkersknecht
Arnoldus Vriens, Asten, 27 jaar, bakkersknecht
Elisabeth van Bommel, Bergeyk, 35 jaar, dienstmeid
- Veestraat 23 Hendricus van Heck, Breda, 39 jaar, schoenmaker
Catharina Notten, Etten, 34 jaar
Lambertus van Heck, Helmond, 5 jaar
Francis van Heck, Helmond, 3 jaar
Catharina Agatha van Heck, 4 jaar
Francisca Hendrica van Heck, 1 jaar
Hendricus Meeuwes, Weert, 18 jaar, schoenmakersknecht
Hendrica van Lieshout, Leende, 22 jaar, dienstmeid.
- Veestraat 23d Elisabeth van Veghel, Helmond, 50 jaar, spoelster
Maria Catharina Eelen, Turnhout, 18 jaar, spoelster
Maria van den Heuvel, Bergeyk, 70 jaar
- Veestraat 24 (nu Kofa)
Ludovicus Cuypers, Eindhoven, 39 jaar, Apothecien
Eugenia Maria J. van den Grootenacker, Reden, 40 jaar
Adrianus Josephus Baptist, Den Bosch, 18 jaar, leerling
Maria Brouwers, Lieshout, 50 jaar, dienstmeid
- Veestraat 25 (eyeneens nu Kofa)
Peter Luyben, Helmond, 56 jaar, Tingieter
Maria Catharina Knippenberg, Heythuyzen, 49 jaar
Peter Luyben, Helmond, 15 jaar
Elisabeth Luyben, 7 jaar
- Veestraat 25d Carel Jozeph Staub, Menzingen (Zwitserl), 48 jaar,
Kousenmaker
Anna Maria Pluys, Kreke (Pruisen), 34 jaar
Carel Lodewijk Staub, 2 jaar
Jacobus Ludo Kok, Gemert, 40 jaar, kramer.
- Veestraat 26 Johan Gerard Heusen, Bunshaven, 50 jaar, fabrikant
Johanna Gertruda Bruns, Essenau
Hendrik Heusen, 17 jaar
Johan Heusen, 15 jaar
Peter Heusen, 13 jaar
Gerard Heusen, 12 jaar
Frederik Heusen, 3 jaar
Lena Heusen, 9 jaar
Maria Heusen, 7 jaar
Frederika Heusen, 5 jaar

- Veestraat 27 Franciscus Hubertus van Lieshout, Helmond, 36 jaar,
ongetrouwd, koopman
Gertruda van de Mortel, Deurne, 31 jaar, dienstbode.
Maria van Ettro, Deurne, 24 jaar, dienstbode
- Veestraat 28 Maria van Mierlo, Helmond, 49 jaar, weduwe,
winkelster
Willem Berings, 14 jaar
Johan Berings, 10 jaar
Elisabeth Berings, 22 jaar
Geertrui Berings 20 jaar
- Veestraat 29 Hendricus van Brussel, Helmond, 66 jaar, Rietsmaker
Mathys van Brussel, Helmond, 59 jr, Rietsmaker
Johanna Margo van Brussel, 52 jaar
Johanna Meyer, Oploo, 28 jaar, dienstmeid
- Veestraat 30 Peter Klumpers, Helmond, 58 jaar, tapper
Petronella Beniers, Helmond, 55 jaar
- Veestraat 31 Godefridus van Glabbeek, 46 jaar, fabrikant
Wilhelma Jac. van Giessen, Zaltbommel, 40 jaar
Godefridus van Glabbeek, 4 jaar
Maria Henriette, 11 jaar
Maria Antonetta, 6 jaar
Maria Wilhelmina, 8 jaar
Maria Alida, 1 jaar
Johanna Daniels, Bladel, 33 jaar, dienstbode
Jacoba van den Broek, Helmond, 18 jaar, dienstbode
(thans dr. Sleyffers)

Alphons Niessen.

De Heer Alphons Nissen deelt aan de redactie van ons blad mede, dat hij bezig is met een onderzoek betreffende de bewoning van de gehele binnenstad in het jaar 1839. De reeks betreffende de Veestraat is nu in haar geheel gepubliceerd. Met het onderzoek betreffende de Markt is hij bijna klaar; daarna volgt de Ameidestraat.

/// /// /// /// /// ///

Merklappen en Geborduurde Schilderijen.

Ondergetekende is bezig, te proberen, een lijst aan te leggen van personen, die nog beschikken over merklappen en/of geborduurde schilderijen. Zij worden helemaal niet gevraagd, deze af te staan, tenzij ze die graag kwijt willen; ook dan houdt hij zich aanbevolen. Indien een behoorlijke en representatieve voorraad aanwezig blijkt te zijn, is de verzameling (door lening) te gebruiken bij een tentoonstelling. Opgaven graag aan P.v.d. Burgt, Julianalaan 21.

Enkele aantekeningen bij de "Geschiedenis der Dorpen en Heerlijkheden Deurne, Liessel en Vlierden" door H.N. Ouwerling. (Helmond, 1933).

In een vorig artikel sprak ik reeds als mijn mening uit, dat bovengenoemd werk, onder die titel aangekondigd, veel meer verwachtingen wekt, dan het kan bevredigen. Het is zeker geen wetenschappelijk werk, en nú is het zeker verouderd.

Ik zou veel ruimte nodig hebben, om van bladzijde tot bladzijde U attent te maken op fouten en lichtvaardig getrokken conclusies. Daarom enige algemene opmerkingen.

Blijkens tal van tussens de tekst vervlochten anekdotes, en hlijkens de hele schrijfftrant is dit boek door Ouwerling geschreven voor eenvoudige mensen met interesse voor historische onderwerpen.

Men vraagt zich dan af, waarom hij zoveel termen gebruikt, die zulke mensen zeker niet zullen verstaan. Waarom legt hij dan niet uit, b.v. (ik doe maar een greep): wat betekent dat iemand de heerlijkheid "verheft"; wat is: lage, middelbare en hoge heerlijkheid; wat is: de pandpenningen ener heerlijkheid lossen?

Totaal verouderde schrijvers worden uitvoerig geciteerd, tē uitvoerig zelfs. Ouwerling wil hiermee blijkbaar alleen aan zijn boek een anekdotische inslag geven.

Hij haalt bij de behandeling van zijn stof er van alles bij, wat er weinig of niets mee te maken heeft; dat is met name het geval bij de behandeling van de vroegste geschiedenis. Dat hij nog spreekt van koepelgraven (die immers nooit bestaan hebben), is hem nog te vergeven; hij schreef immers in 1933, toen vélen nog daarin geloofden. Maar wat zijn nu b.v. Gallo-Germanen ???

Het leenstelsel komt er ook al heel slecht af. Wat hij daarover zegt, klopt niet met de werkelijkheid. Toch waren er ook in 1933 boeken, waar hij had kunnen leren, wāt het leenstelsel precies was.

Als schrijver zich gehouden had aan de publicatie van acten betreffende Deurne, Liessel en Vlierden, en daarbij een summiere uitleg had verstrekt, dan was hij op terrein gebleven dat hij aan kon. Nu heeft hij tal van wijdlopige beschouwingen ten beste gegeven over dingen die hij (men kon hem dat toch niet kwalijk nemen) niet aan kon. Nog iets over de methode: schrijver had beter gedaan, aan het eind van zijn boek in aparte bijlagen zijn bronnen uitvoerig te publiceren; in de tekst had hij dan alleen de resultaten van zijn studie kunnen geven. Dit zou de leesbaarheid van het boek zeer verhoogd hebben.

P.v.d. Burgt.